

Titel: BREV TIL: Paul Diderichsen FRA: Louis Hjelmslev (1946-02-14)

Citation: "BREV TIL: Paul Diderichsen FRA: Louis Hjelmslev (1946-02-14)", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_022-shoot-workidacc-1992_0005_022_Diderichsen_0150/facsimile.pdf (tilgået 03. maj 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

3/31, 193

14/2 46
(astronomisk: 15/2 46)

Kære dr. Hiderichsen,

Man jeg ikke, strax efter at være kommet hjem fra uddet i aften, smæde mine jernet er varmt og præcisere et par punkter vi ikke kom til ende med i diskussionen.

Obligatorisk dominans (jf. min bog side 80) vil (i overensstemmelse med hovedsagen opfattelse) foreligge, naar de(t) tema(er), der medfører synkretismen (in casu: totalsynkretismen i numerusparadigmet), medfører den altid og nødvendigvis. Fakultativ dominans vilde betyde, at de samme temer ogsaa tilled adskilte numerer uden indbyrdes overlappning; fakultative dominerer synes at være sjældne inden for bøjningssystemet i velkendte sprog. Kategorien af de temer, der obligatorisk dominerer numerus-overlappingen, er så solidarisk med synkretismen, - eller, som man hellere skal sige for at være helt nøjagtig, og for at satsingen kan have almindelig gyldighed: *Kæde* temakategoriens solidarisk med synkretismesvarietetens (idet der man regner med den mulighed, at der ikke er tale om en totalsynkretisme, men kun om en partiel synkretisme, saaledes at den samme temakategori har andre varieteter, der er solidariske med sådanne numerer der ikke indgaar i synkretismen, f. ex. hvis de samme ord havde en dualis med en særskilt endelse, el. lgn., - og idet der ligeledes man regner med den mulighed at synkretismen kan optænde andre steder end ved disse temer).

Dette er en rent formal definition, som ikke leder sig antaste ad empirisk vej. Dersom De antager, at der er en *NEW* fælles bestanddel i temakategorien 'mas', 'sar' osv, der dominerer numerus-overlappingen (og at det altsaa ikke er temerene i deres syntagmatiske helhed der dominerer), og dersom De videre konstaterer, at denne bestanddel har substitution til en bestanddel i andre temer (det kollektive moment i temat 'rotte'), saa konsekvensen være, at det kun er en variant (en varietet) af denne bestanddel, som virker dominerende, nemlig den variant der indgaar i 'mas', 'sar' osv, 'sar' ikke den variant der indgaar i 'rotte'. Hvis dette af en eller anden grund ikke skulde kunne accepteres, er konsekvensen, at antagelsen af, at kun temats kollektivmoment er dominerende, er urigtig.

Et par andre bemærkninger:

Ang. relationen ml. indhold og udtryk angav De, at endelserne -o og -er er skævt afgrænsede i forhold til indholdstørrelserne *eg*, og *koll*. Denne skævhed fremkommer vel kun dels ved synkretismer, dels ved participationen (det fænomene, at singularis fakultativt kan vikariere for kollektiv), og er altsaa ikke nogen ægte skævhed.

Det er urigtigt (dvs i overensstemmelse med den efter min mening hensigtsmæssige praksis!) at betjene sig af betegnelsen 'implikation' saaledes som De gjorde. Ved en indholdsimplikation man forstås, at een betydning under givne betin-

gælder træder ind i stedet for en anden betydning (jf. min bog side 61), idet det naturligvis er forudsat, at konnotationen samtidig suspenderes (som ved alle synkretismer). Indholdsimplikationer er ret sjældne; et eksempel haves i fransk *ma* og *moi*; her kan man i stillingen efter en preposition (après moi, chez moi) tale om en implikation; den svage omfangsgrad implicerer den stærke. De eksempler, De anførte (med endelserne -O og -er) forekom mig ikke at være eksempler paa indholdsimplikationer, men kun paa udtrykslignelser, der ifølge sprogens natur (rettere: ifølge almindelig erfaring) altid saa forudsættes at være arbitrære i forhold til indholdsdimensionerne (l'arbitraire du signe). Men jeg fik ikke nedskrevet Deres eksempler, saa det kan være jeg har misforstået Dem.

Det arbitrære forhold mellem indhold og udtryk mener jeg ogsaa bliver en indvending mod Deres undren over, at f. ex. -hed og -skab har -er, medens -dom har -e, da -dom lige saa vel som -hed og -skab kan siges at være kollektivt. Jeg forstaaer godt, at det kan være fristende at prøve at finde en konstant betydning i -er og en anden i -e, men det synes meget trivialt om det over for det foreliggende materiale virkelig lader sig gennemføre. Derfor havde De ogsaa staaet stærkere over for *l'her*, hvis De, i stedet for at argumentere med at De i forskellige tilfælde selv føler en plural betydning i -e og en kollektiv betydning i -er, simpelthen havde stillet Dem paa det standpunkt, at det er arbitrært, om man har -er eller -e, og at betydningen man afseres uafhængigt heraf. Deres argument var uden psykologisk, og uholdbart fordi det i de omhandlede tilfælde vittarlig drejede sig om -er og om -e som udtryk for synkretismen plur.-coll. (Dette sidste gælder jo ogsaa *propriér* paa -er og adjektiver paa -e, og jeg kan derfor heller ikke se, at der opstaar nogen vanskelighed ved at *propriér* netop har -er.)

Og hermed tak for dette interessante bidrag. Jeg tør jo nok sige at jeg ikke er forvænt med anvendelsen af disse dele af min teori. De fremhævede med fuld ret i slutningen af Deres foredrag, at dette er den første anvendelse der ikke er foretaget af mig selv, i hvert fald bortset fra Holts lystige budstudspræng, som er og saa forblive en historie for sig. Og jeg nægter ikke, at jeg havde været mangvinsk nok til at vente mig noget andet, specielt af Lingvistikredsen. Mit foredrag om grammatiske systemers almindelige bygning blev holdt i 1929, og jeg skal saameget ikke opholde mig ved de intriger der dengang hindrede dette offentliggørelse i Lingvistikredsen's publikationer, og som medførte, at der ikke kunde tænkes paa offentliggørelse af det i disse (og andensteds har det ikke sin plads). Først Lingvistikredsen's bestyrelse i 1942 var rekonstrueret; og det var saa sent, at jeg har vendt og drejet det manuskript uden at kunne beslutte mig til om det skulde offentliggøres i sin oprindelige form eller modificeres; nu skal det jo komme i Travaux IV. Det er klart nok, at hvis det var blevet offentliggjort dengang, havde der været langt bedre betingelser for et fornuftigt samarbejde. Men alligevel: i 1929 blev det i hovedtræk fremstillet i Cas I^o og i hvert fald efter kongresmeddelelsen 'Essai d'une théorie des morphèmes' (der vist kom i 38) skulde der være grundlag nok for at andre kunde arbejde med, uden at jeg behøver at trække hele læsset. Netop denne del af teorien synes mig meget godt at

kunne forænes med de traditionelle semantiske interesser paa bøjningssystemets område, og jeg havde derfor ogsaa i min halvtiltredte troet, at noget flere vilde tage den hold op; noget andet er det strax med Konemantikken, som støder an mod folks helligste tro paa Lyden som det eneste saliggørende.

Nu maa De tilgive, at pennen eller retter skrivemaskinen løber af med mig med disse mere personlige betragtninger. Men jeg har lyst til at De skal forstaa, at Deres fordrag for mig personlig var noget af et vendepunkt. Jeg kan godt sige, at jeg havde aldrig troet det vilde ske! Der er jo dog gaaret et saare rummeligt spand af tid, uden at nogen sat har brudt sig om det, og jeg har forkyndt vænnet mig til, at naar folk diskuterer disse problemer, er der ingen der ovenoverdet husker paa at der ogsaa er noget, som er overvejelses værd, eller som man maa tage stilling til, for eller imod. Derfor er jeg ogsaa selv forkyndt holdt op med at bringe disse teorier paa bane under diskussionerne; i de første aar gjorde jeg det, saaledes paa plenaresiderne og i det grammatiske udvalg, hvor vi dengang holdt møde onsdag hver uge, men jeg optraadte i diskussionerne aldrig andet end en afvisning, ikke en gæddrivelse, hvilket dog vilde have haft den største værdi for mig, lige saa meget, og maaske mere, end en tilslutning.

I alt dette er De saa uskyldig som et hvitt sneer, hvis De vil undskyldte denne sammenligning. Jeg fortæller det blot, for at De skal forstaa, at min tak for Deres bidrag i altsyn er dybt begrundet. Jeg kan maaske glædelig bedst udtrykke det saaledes, at jeg har faaet et lille nyt haab om, at Lingvistikens anliggevel kan blive tilføjet, som jeg siden 1921 har tilføjet, og som den efter min opfattelse aldrig endnu er blevet et arbejdsfællesskab, en arbejdsansamling, hvor man saamen kritisk gennemgæver hinandens teorier, og ikke bare en moderne variation af de gamle diskussionsklubber.

Deres hengivne